

gevenijnt. ende daer af salmen wachten. Want het brinct in die doot. Ende dandere 2 doet men in medicinen. Ende tsaet heeft meer cracht dan tcrut" (Herb.) Volgens Mesue zijn ook de roode vergiftig.

Hoefswere, zie: hemicrania.

Holeworte, zie: aristologia.

Hoomsce, zie: althaea.

te Hope, te zamen.

Hordeum, gerst; H. vulgare L., aqua ordea = gerstewater. Zie: tyseine.

Hullen, bedekken.

Humoren, de „cardinale" lichaamssappen der humoraal-pathologie. „Avicenna die wise meester seit dat de mensce es gemaect van der aerden. Ende es beset met .4. humoren. Alse heet. cout, droge ende versch. Ende dit sijn si. sanguis. colera. fleuma. melancola. Daeromme cureert men thete met den couden. ende tcoude metten heten. Entie dese 4 humoren niet en kent hi nes geen goet phisicijn" (Av. d.w.m.). Zie verder: flegma, cholera.

Huuf, huig; uvula. „Die huuf es .1. instrument dat dient der naturen. ende hanget boven der naturen gescapen alse ene wartte van ere vrouwen borst. 1 luttel smaelre. Dese hanget vore tgat. daer die adem uut ende in gaet. ende heeft .2. gaetkine. een boven ende dat es ruumst ende .1. in sijn nederste ende dats nauwe. Ende als dit verstopt. dan swillet die huuf. ende dan dunct die lieden dat hen enege dinc stect in die kele. ende dan so raexenen si dicken omdat si dat wanen uutspuwen. ende temeer dat sijs plegen. so die huuf te meer swillet." (D. B. S. v. M.).

I (Y).

Ydiocri, zie: trocisci ydiocri.

Ydrocopia, ydrotopion. Hydrocopia olympiacum. Hiervan komt geen recept voor bij N.M.

Ydromel, zie: hydromel.

Yera. Beteekent: heilig. In Galenus' tijd noemde men Diacolocynthis algemeen Hiera (Gal., quos purgare oporteat lib.). Het is een door Themison uitgevonden middel, waaraan bovennatuurlijke kracht werd toegeschreven. Wegens den bitteren smaak (door aloë) vaak Hiera picra genoemd. Eenige dergelijke recepten dragen den naam van den samensteller. Zie: Yera picra.

Yera fortissima Galeni, komt bij N.M.¹⁾ voor onder den naam Hiera alia magna Gal. Het blijft een jaar goed.

1) De Hieris, n°. 13.

Yera logodion, y. logadii, genoemd naar den samensteller Logadius.

Het blijft 2 jaar goed (L T Gl.) en werd, volgens Mesue, gebruikt in plaats van Hieria Archigenis. Over de werking ervan zegt J. d. S. A.: „de illa dedi semel .3.ii. cum .3.i. pilularum aurea et .3. hierae picrae cuidam, qui sibi timebat de lepra .xx. sellas habuit. evacuatione facta a ventre habuit vomitum materiae viridis valde, admodum herbae viridis... et lepra eius fuit palliata per .iii. annos. et postea apparuit ¹⁾”. Komt voor bij N.M. ²⁾.

Yera pigra Abbatis, samengesteld door Abbas de Curia (zie aldaar); blijft 2 jaar goed (Salad. de Asc.). Volgens J. d. S. A. wordt het niet meer gebruikt. Men geeft er, volgens Galenus, evenveel van als van Hieria picra. Bij N.M. ³⁾ heet het Hieria ducis.

Yera pigra Constantini is geheeten naar Constantinus (zie aldaar) en blijft 2 jaar goed. Volgens J. d. S. A. zou het niet veel gebruikt worden, zoodat men het niet vaak in eene apotheek gereed vindt. Het komt voor bij N.M. ⁴⁾.

Yera picra Galyeni is het meest gebruikte van alle Hierae (Chr. de Honestis, Sylv. in Mes.). Het wordt ook Hieria pigra magna genoemd. Het blijft 2 jaar goed (D. N.) en werd zoowel in den vorm van electuarium als van pillen gegeven, maar meestal het laatste, daar het dan aangenamer te nemen is. Komt voor bij N.M. ⁵⁾. Zie ook: Pigra Galieni.

Yera Rufini samengesteld door Rufus (zie aldaar). Volgens J. d. S. A. is het eene „medicina fortissima... et ideo non debet eam dare medicus nisi sit multum expertus”. Volgens D. N. blijft het 1 jaar goed, volgens L T Gl. 2 à 3 jaar. Het komt voor bij N.M. ⁶⁾, die alle gewichten half zoo groot maakt als N.S., hetgeen ook bij andere zijner Hierae voorkomt.

Ygya. In den Latijnschen tekst heet het Ygia graeca. Het komt niet voor bij N.M.

Yser. De mnl. tekst geeft 3 staalmiddelen: ijzervijlsel, lapis ematitis en lapis magnetis.

Illafeos. „I. quae lingua Italica dicta est Bardana” (N.M.).

1) Aan iemand, die bang was, lepra te krijgen, gaf ik eens 25 enz.; hij had 20 stoelgangen en nadat de buik ontlast was, braakte hij nog eene groote hoeveelheid van eene groenachtige massa, ongeveer als groene grassen, .. en gedurende 3 jaar bleef zijne lepra bedekt en daarna brak ze uit.

2) De Hieris n°. 2.

3) De Hieris n°. 26.

4) De Hieris n°. 25.

5) De Hieris n°. 7.

6) De Hieris n°. 24.

Inalamum, zie: vovum malanum.

Indi, zie: mirabolani.

Interioris, staat voor: coloquintide interioris. „coloquintide datter in is” (mnl. tekst.).

Intyba, yntiba, intuba, intubus, intubum, endyvie (W.) „intyba i. cichorea” (Synon.) Men onderscheidt tegenwoordig: Cichorium Intybus L., Cichory en Cichorium Endivia L. (andijvie).

Ypericon, hypericum, „St. Janscrut” (Herb.), hertshooi; Hypericum perforatum L. „In tempore productionis colligitur ¹⁾” (L T Gl.). Men moet het in de schaduw leggen. Het blijft 1 jaar goed. Men gebruikte de bloemen en de bladeren, zonder de steeltjes.

Ypoquistidos, campnoele; Cytinus Hypocistis L. „Aldus mach ment maken. Nemt campnoele inden lintere ende stoetse ende perst dat sap al ute. ende dan settet in die zonne ende laten drogen. ende men saelt dicken roeren dat het niet en corrumpere. Ende .2. jaer hout ment goet” (Herb.).

Yreos, Iris florentina L. „Die blade sijn gedaen alse lisch ende draget witte bloemen” (Dyayris). Men onderscheidde 2 soorten: de iris met purperen en de yreos met witte bloemen. Mesue noemt als het beste deel van de plant den wortel; daarna komen de bloemen. Men droogde het kruid in de schaduw, waarna men het 2 jaar kan goed houden.

Yringis, irungi, uringi, zie: eryngium.

Iris, zie: yreos.

Ysope, isope; Hyssopus officinalis L. Dan. le Clerc ²⁾ meent uit Diosc. e. a. geschriften te moeten opmaken, dat de Hyssopus der ouden een geheel andere is, dan de tegenwoordige.

Yvore, ivoor, ebur. In het Antid. wordt rasura eboris (scavelinge van yvore) verlangd.

J.

St. Janscrut, zie: ypericon.

Joget, jeugd.

Juchteheit, jicht.

Juncus, bies, Rusch; Juncus Tru. „J. herba est satis nota cuius radices assimilantur galangae.... radices ponuntur in medicinis mundatae a suis ramisculis per duos annos servantur melius tamen est si quolibet

1) Het wordt in den bloeitijd verzameld.

2) Hist. d. l. médecine.